

Lietuvos žmonių su negalia sąjungos tyrimas „Neįgaliųjų patirtis įsidarbinant ir dirbant“

Ugnė Šakūnienė
Lietuvos žmonių su negalia sąjunga
Projektų koordinatorė
www.negalia.lt

Tyrimo tikslas

- Lietuvoje dirba tik apie 28 % visų negalią turinčių darbingo amžiaus žmonių,
- nėra individualizuotų paslaugų, kurios padėtų neįgaliesiems integruotis į atvirą darbo rinką,
- piniginė parama, skirta socialinių įmonių darbdaviams, problemos neišsprendžia.

Tyrimo tikslas - surasti priemones ir būdus, padidinančius neįgaliųjų įsidarbinimo galimybes.

Atlikdami tyrimą siekėme išsiaiškinti, kokios priežastys neįgaliesiems trukdo, o kokios padeda įsidarbinti, kokį neįgalieji atlyginimą gauna, o kokį norėtų gauti, dėl ko neįgalieji dirba – dėl finansinių ar dėl psichologinių priežasčių, taip pat dėl kokių priežasčių nedirba.

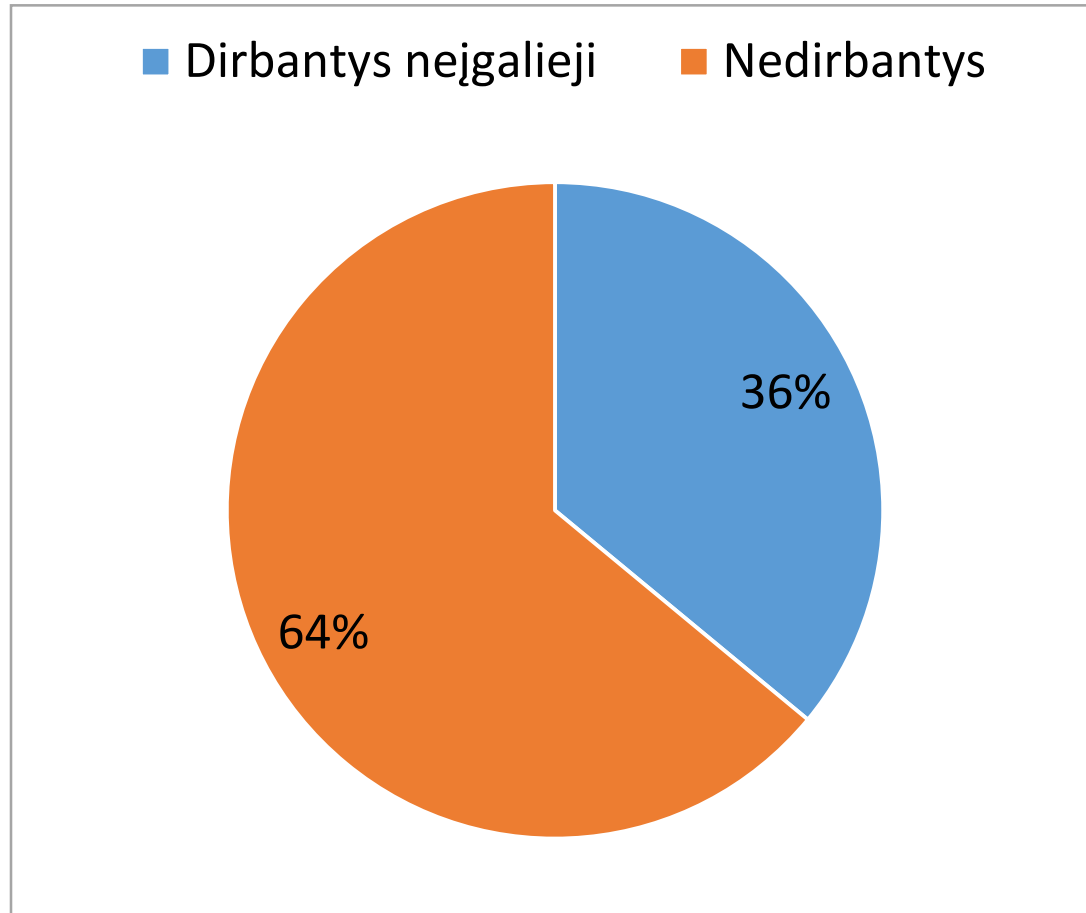
Tyrimo metodika

Tyrimo metu buvo parengti atskiri anoniminiai klausimynai dirbantiems ir nedirbantiems neįgaliesiems.

Dirbantiems neįgaliesiems buvo užduota 20, o nedirbantiems – 17 uždarytų klausimų (su galimybe įrašyti papildomą, savo, variantą) ir palikta vieta pastaboms bei komentarams pateikti.

Klausimynai buvo patalpinti internete ir platinami socialiniuose tinkluose bei siunčiant elektroniniais laiškais.

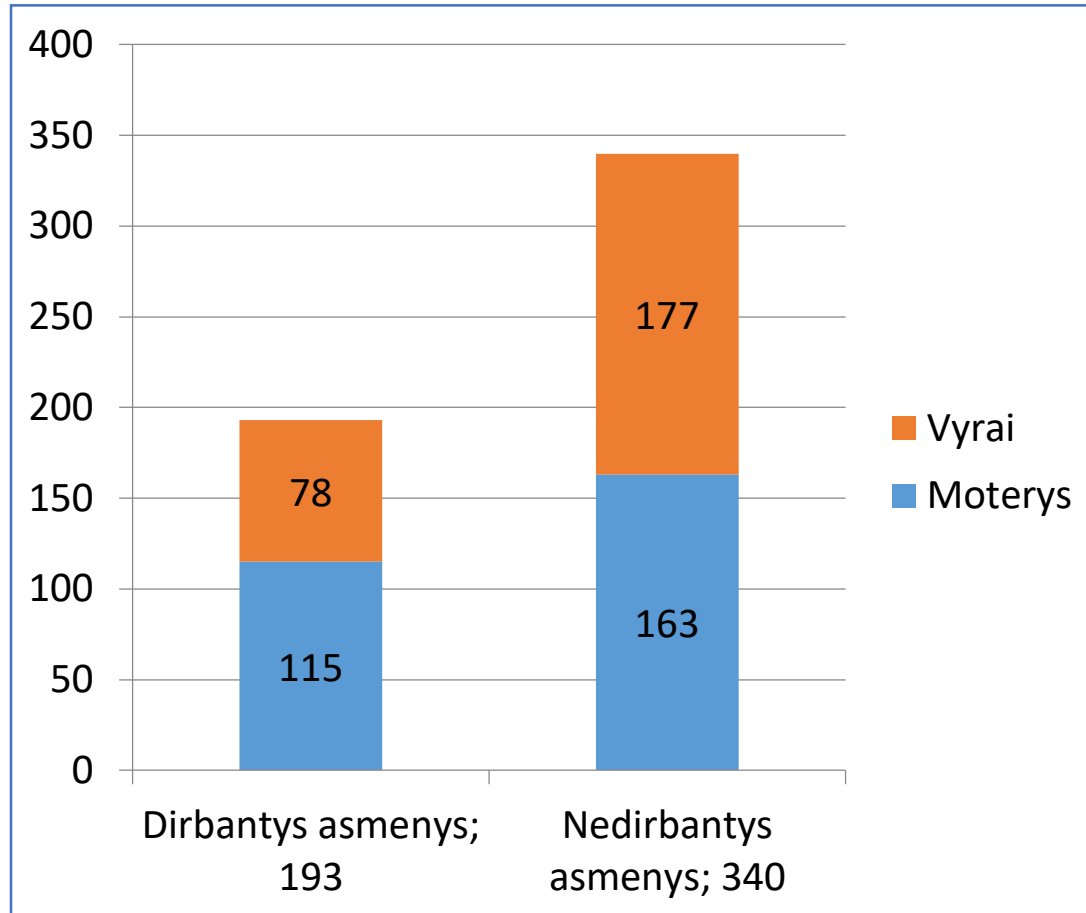
Tyrimo respondentai

Į pateiktą klausimyną atsakė:

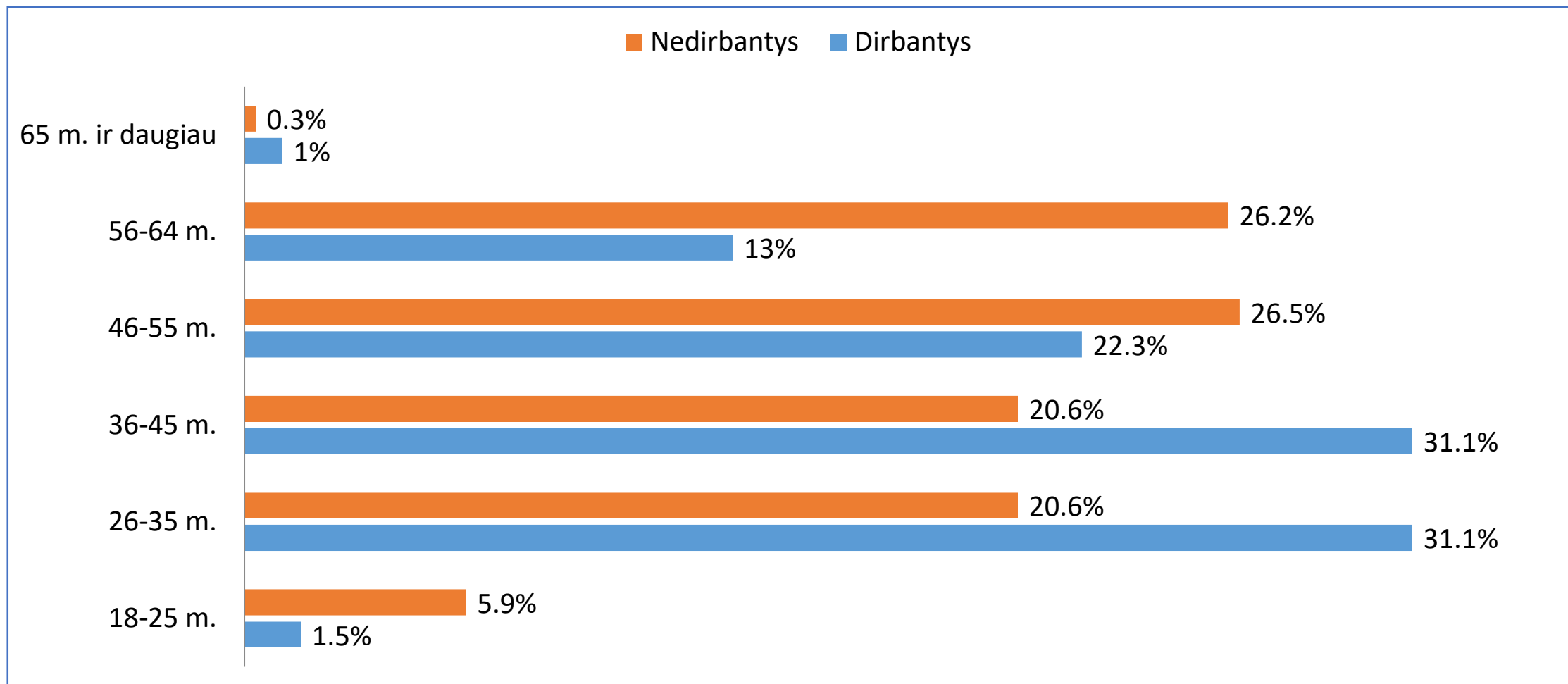
- 193 neįgalieji, dalyvaujantys darbo rinkoje;
- 340 neįgaliųjų, kurie apklausos metu nedirbo

Respondentai pagal lytį

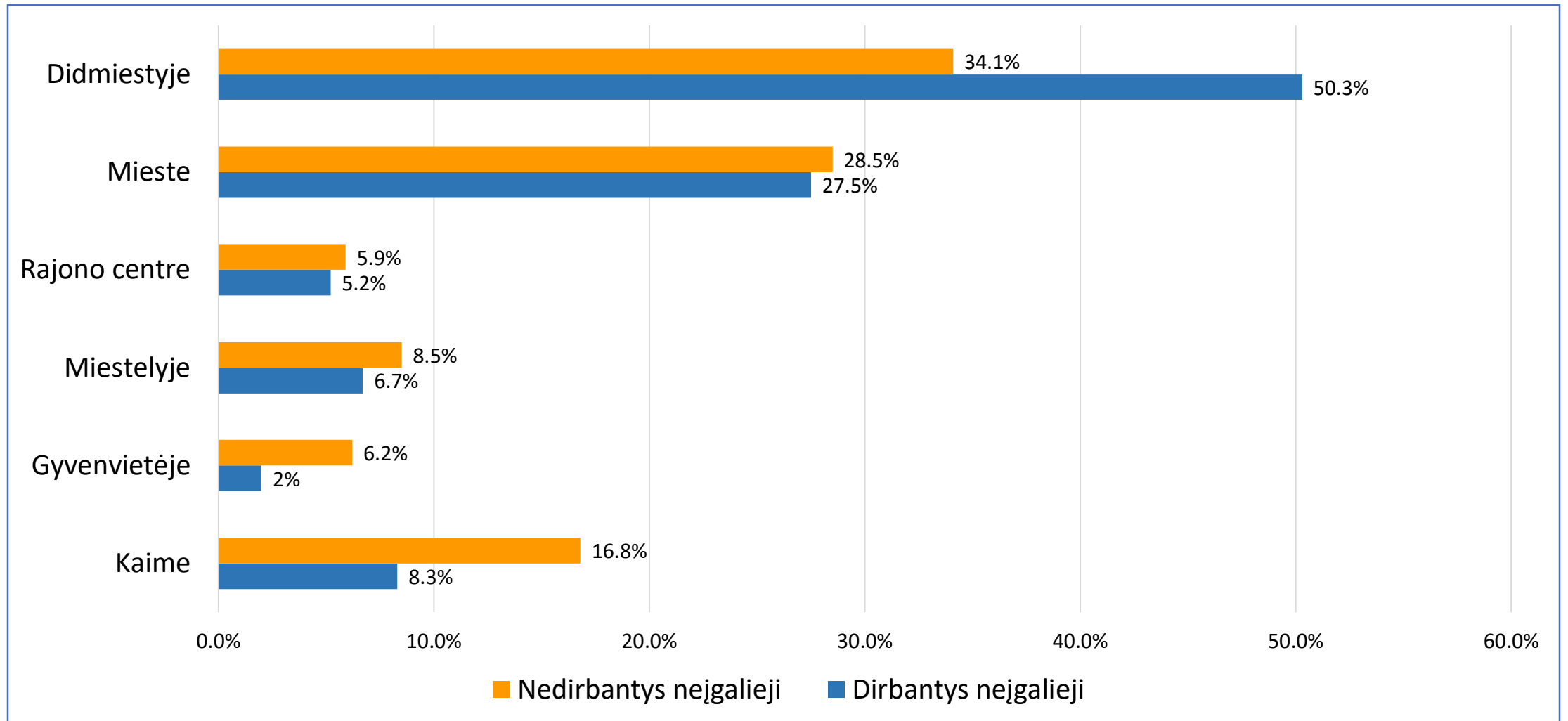

- 193 neįgalieji, dalyvaujantys darbo rinkoje:
  - Moterys - 115 (59,6%)
  - Vyr'ai – 78 (40,4%)
- 340 neįgaliųjų, kurie apklausos metu nedirbo:
  - Moterys – 163 (47,9%)
  - Vyr'ai – 177 (52,1%)

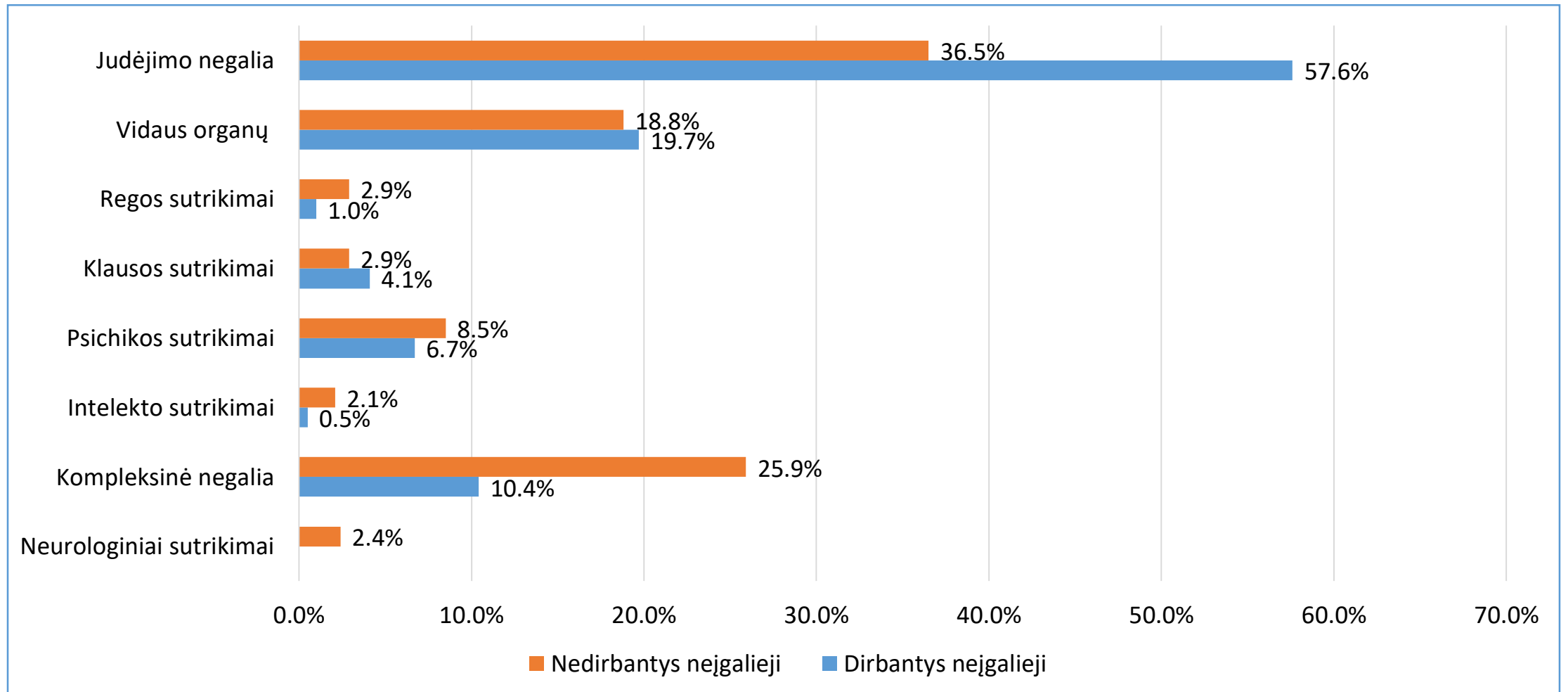
Respondentai pagal amžiaus grupes

Gyvenamoji vieta

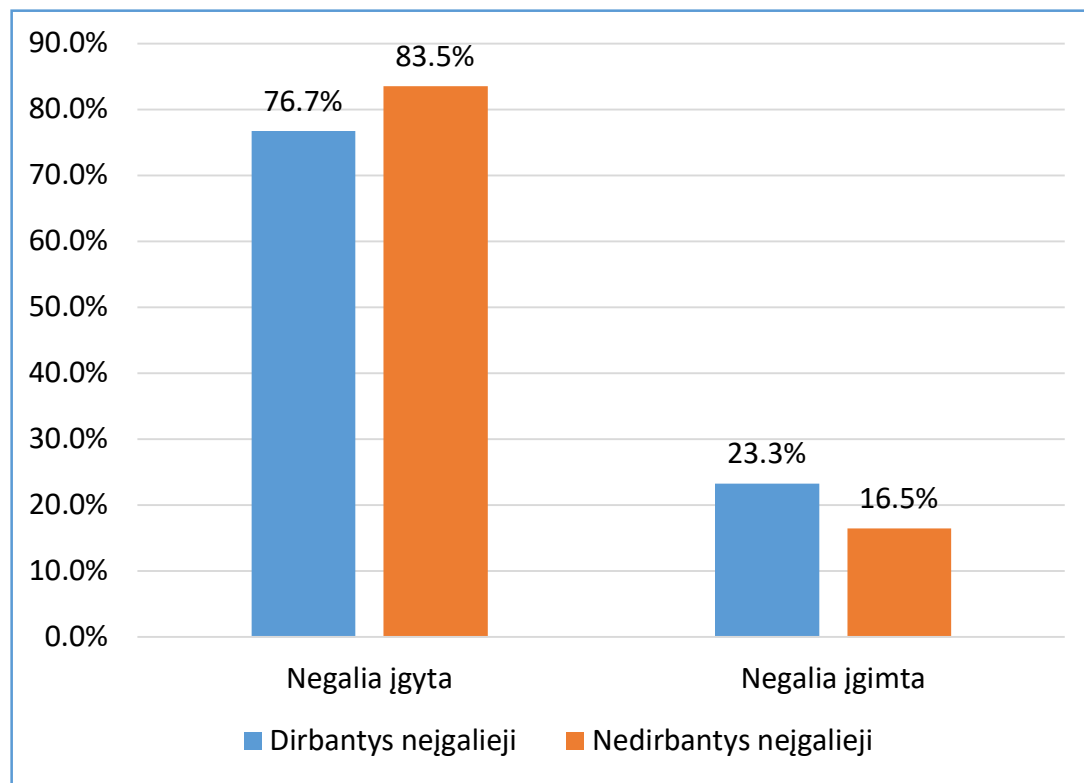
Negalios pobūdis

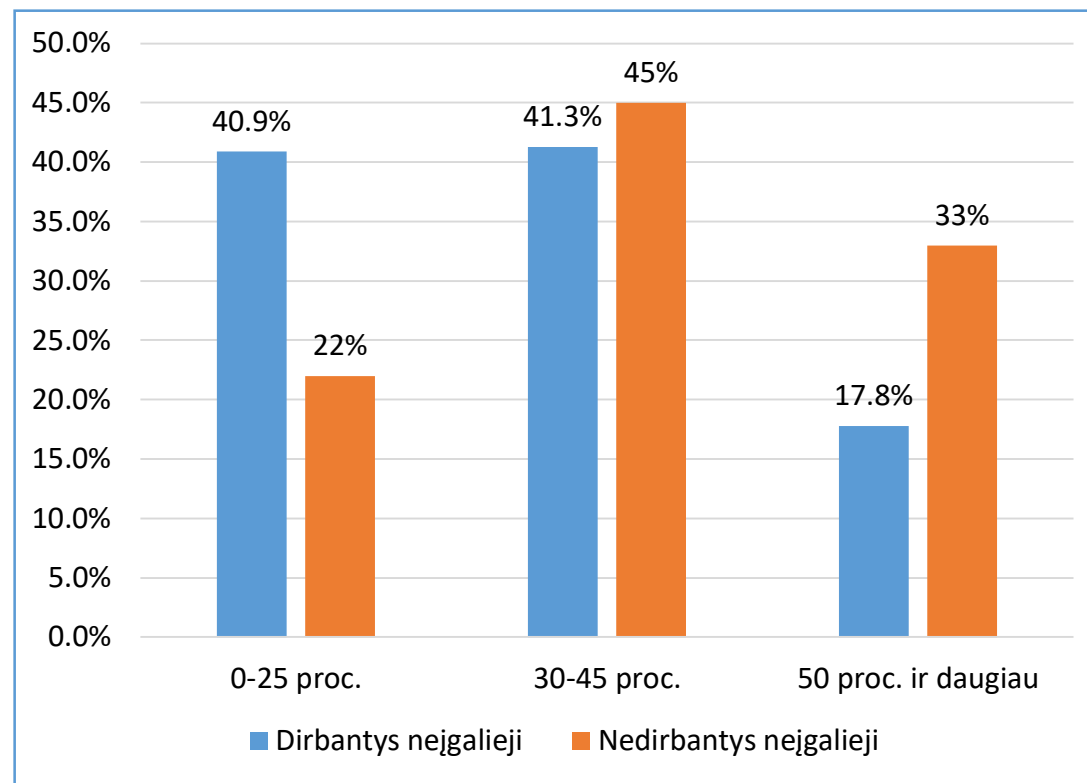

Neįgalumo priežastys ir darbingumo lygiai

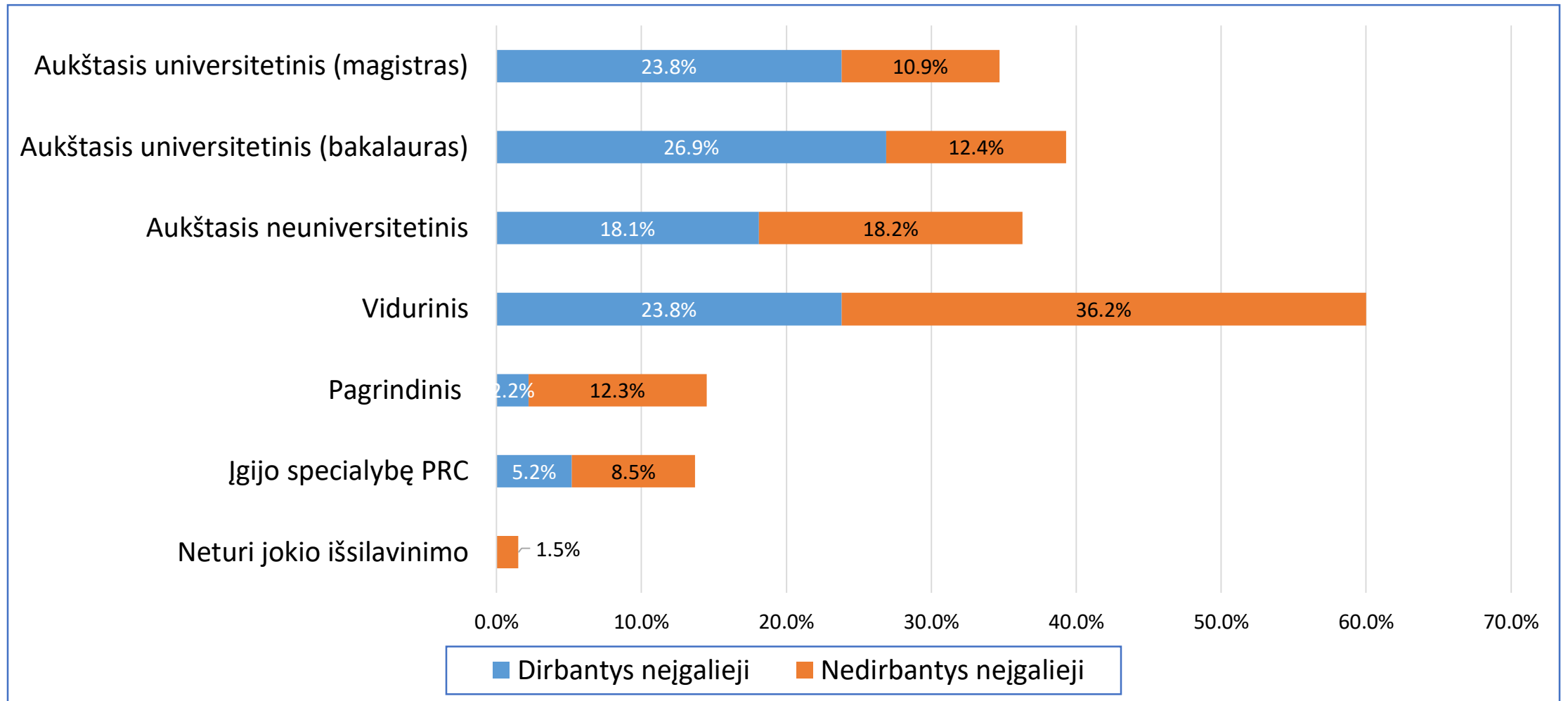
Įgimtas ar įgytas neįgalumas

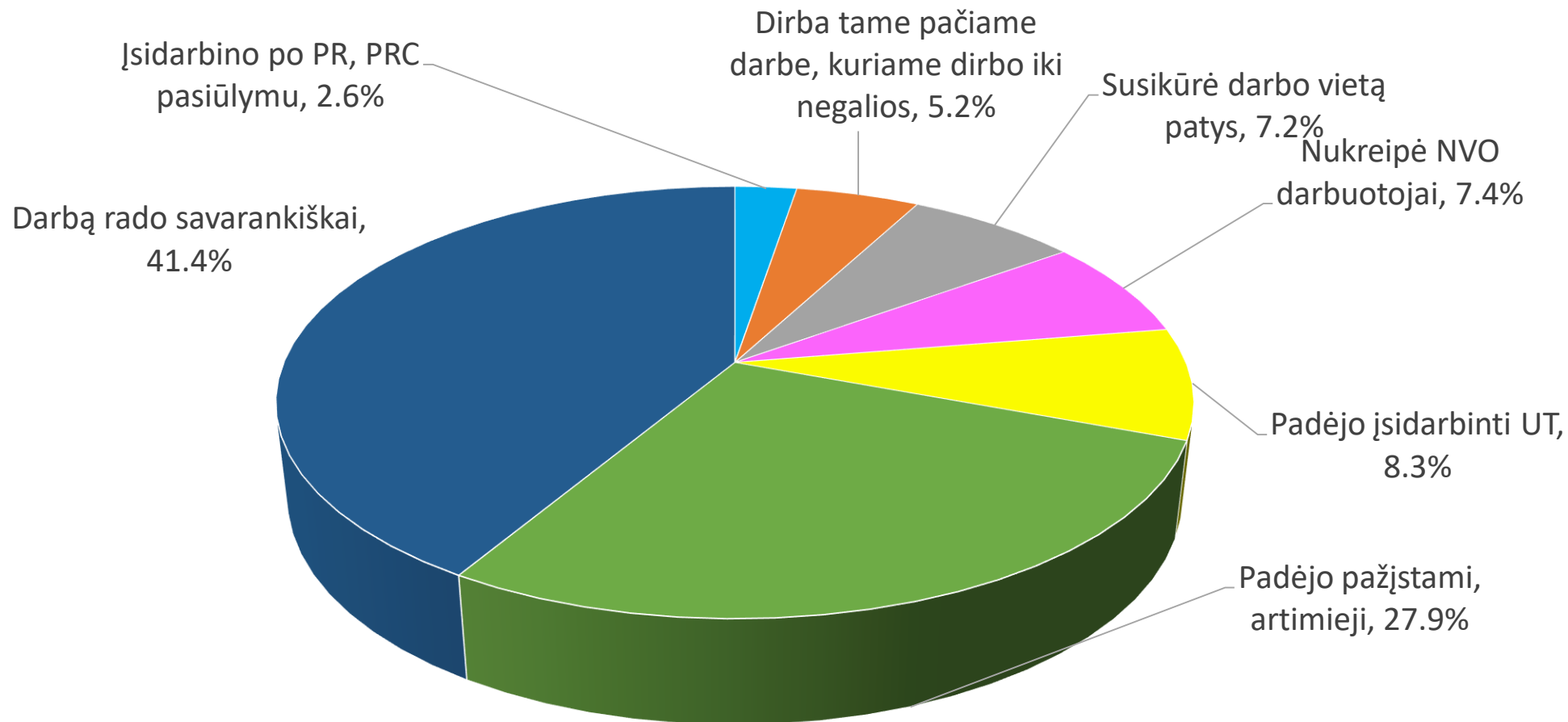
Darbingumo lygis

Išsilavinimas

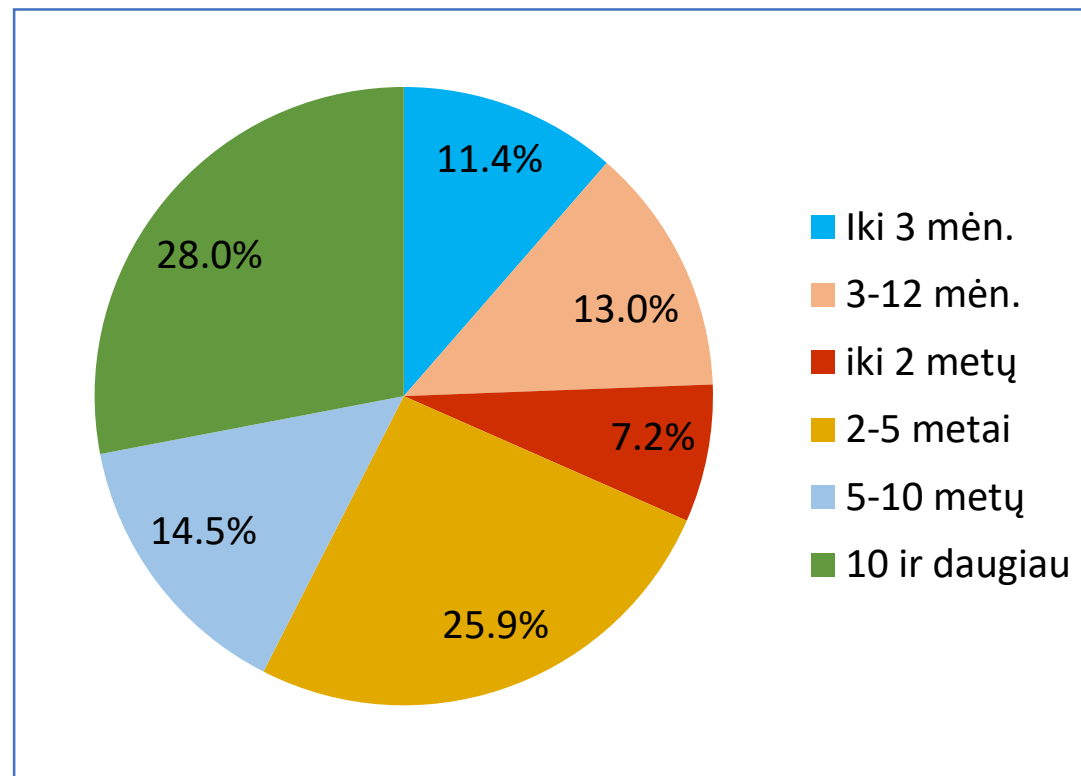

Padėjo įsidarbinti (Dirbančių respondentų vertinimu)

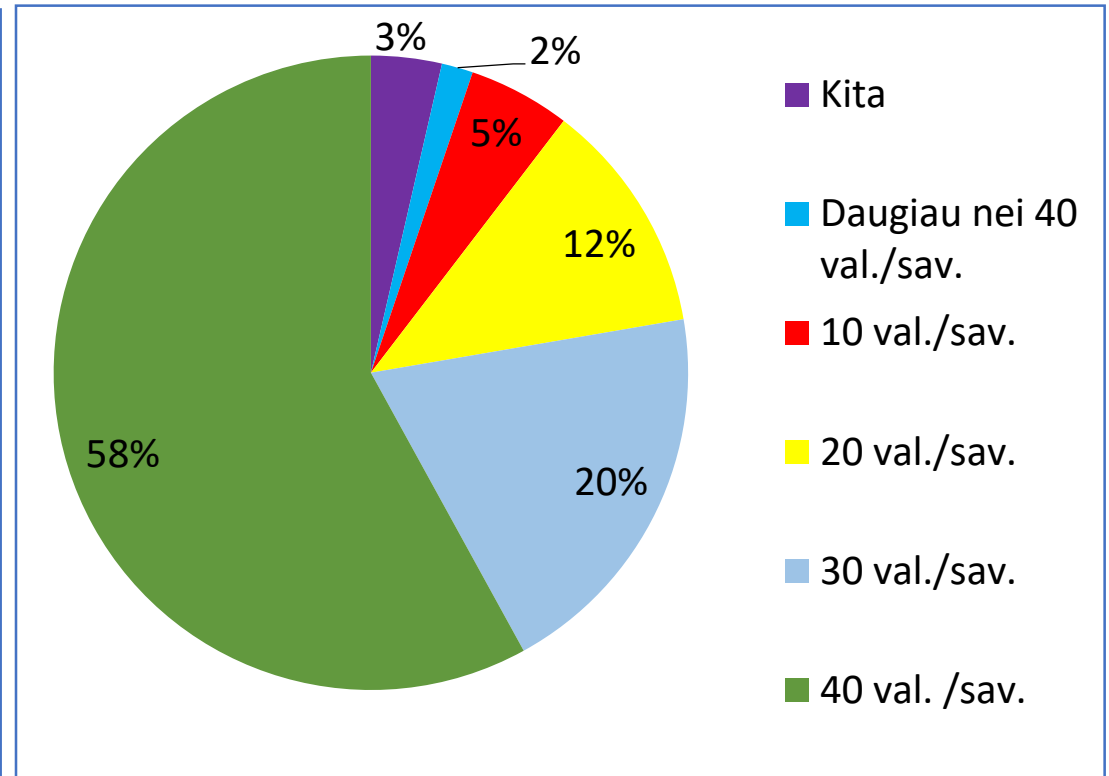

Dirbančių neįgaliųjų darbo trukmė ir darbo laikas

Darbo trukmė toje pačioje darbo vietoje

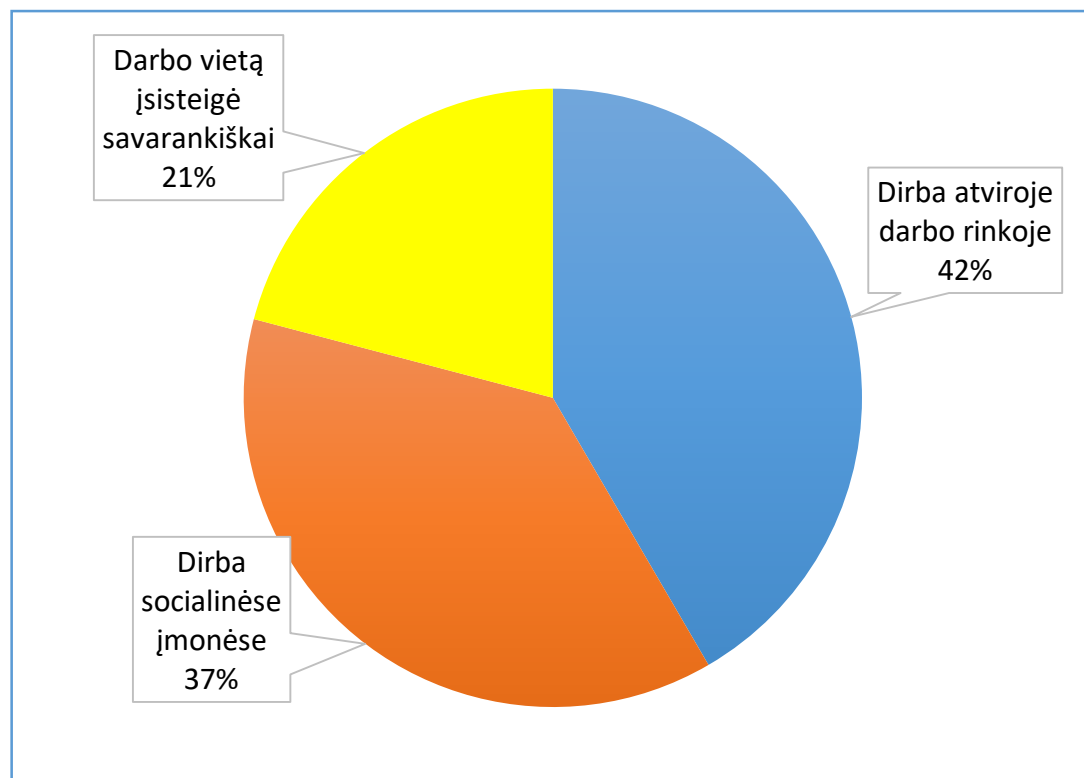

Darbo laikas

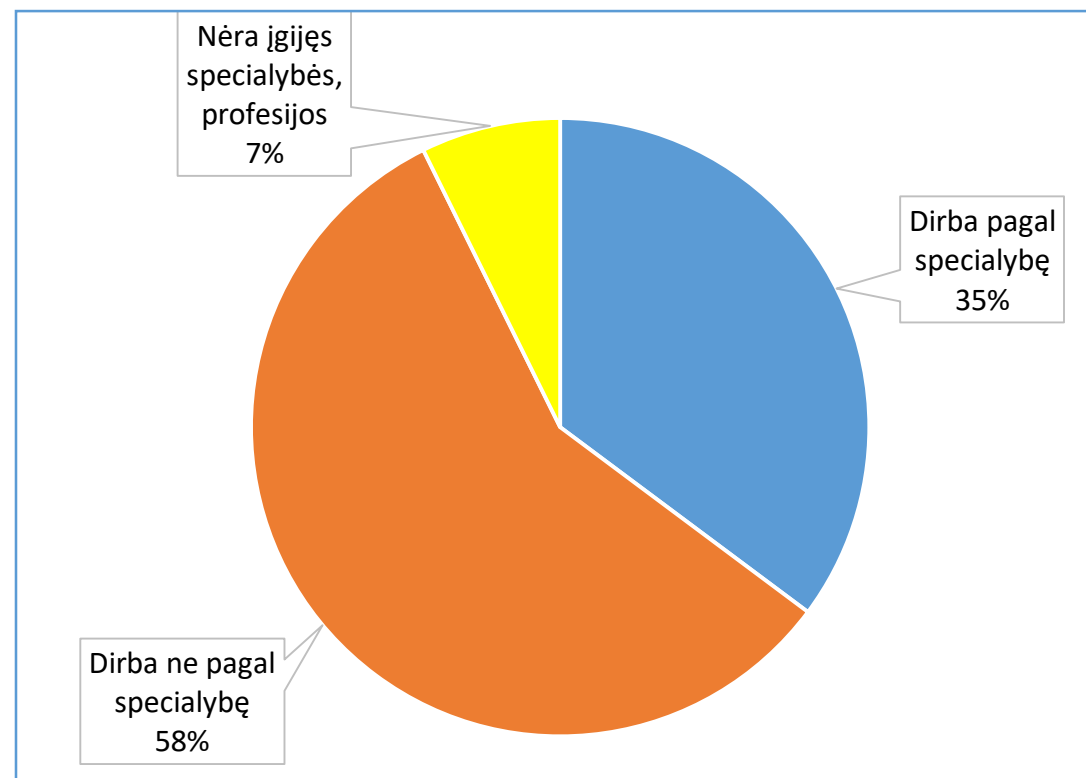

Dirbančių respondentų dalyvavimas darbo rinkoje ir pagal įgytą specialybę

Darbas atviroje darbo rinkoje?

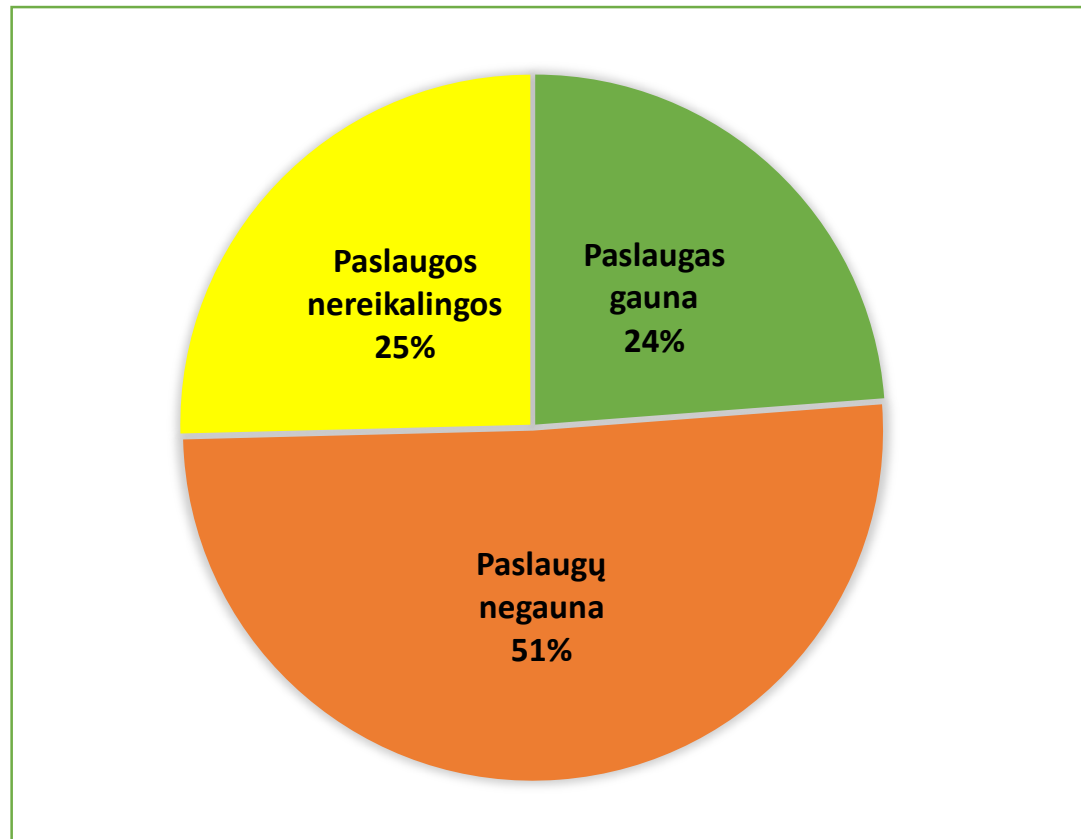

Darbas pagal specialybę?

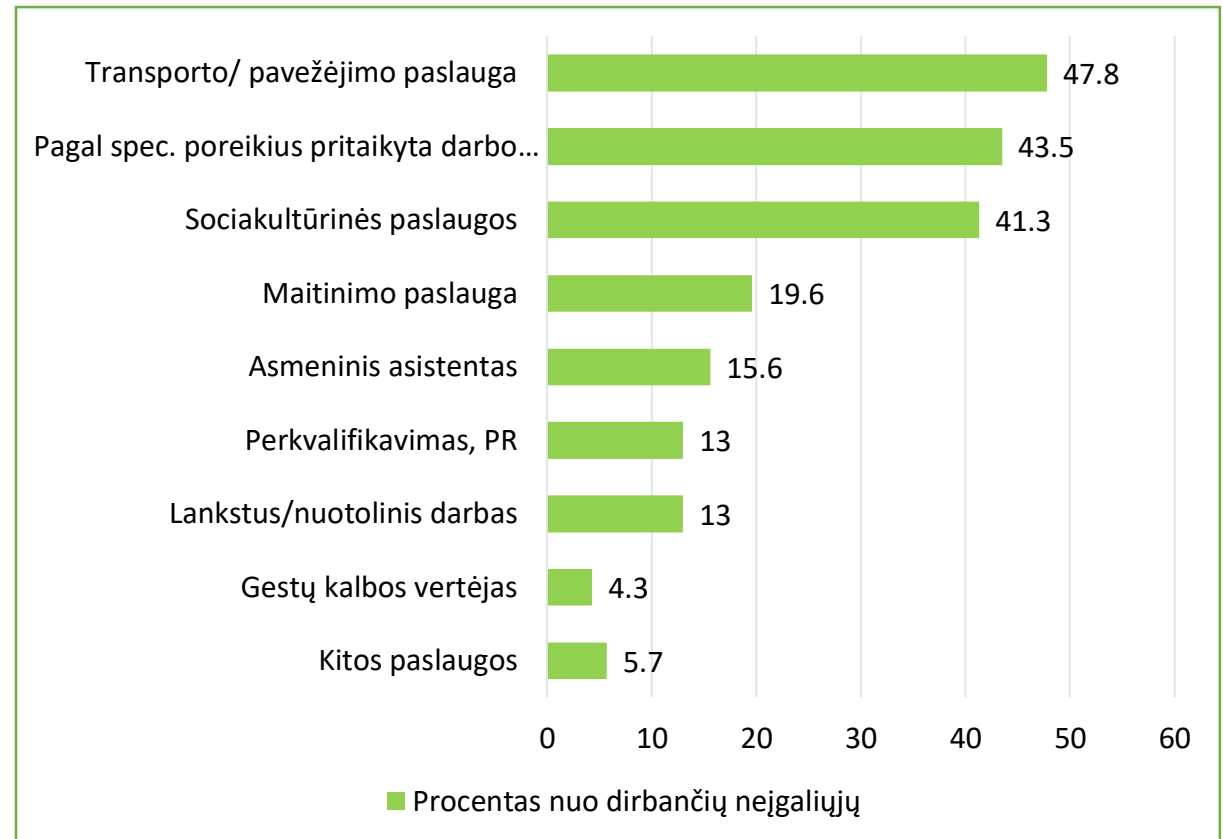

Paslaugos darbo vietoje

Paslaugų poreikis tarp dirbančių neįgaliųjų

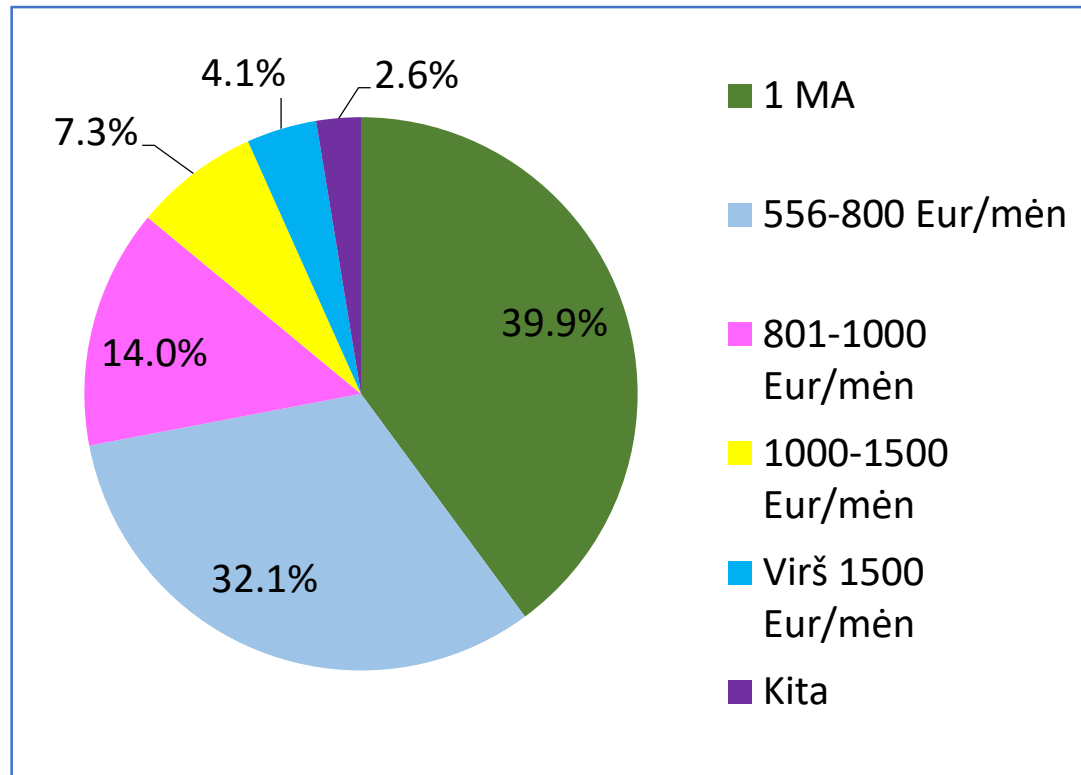

Paslaugų pobūdis

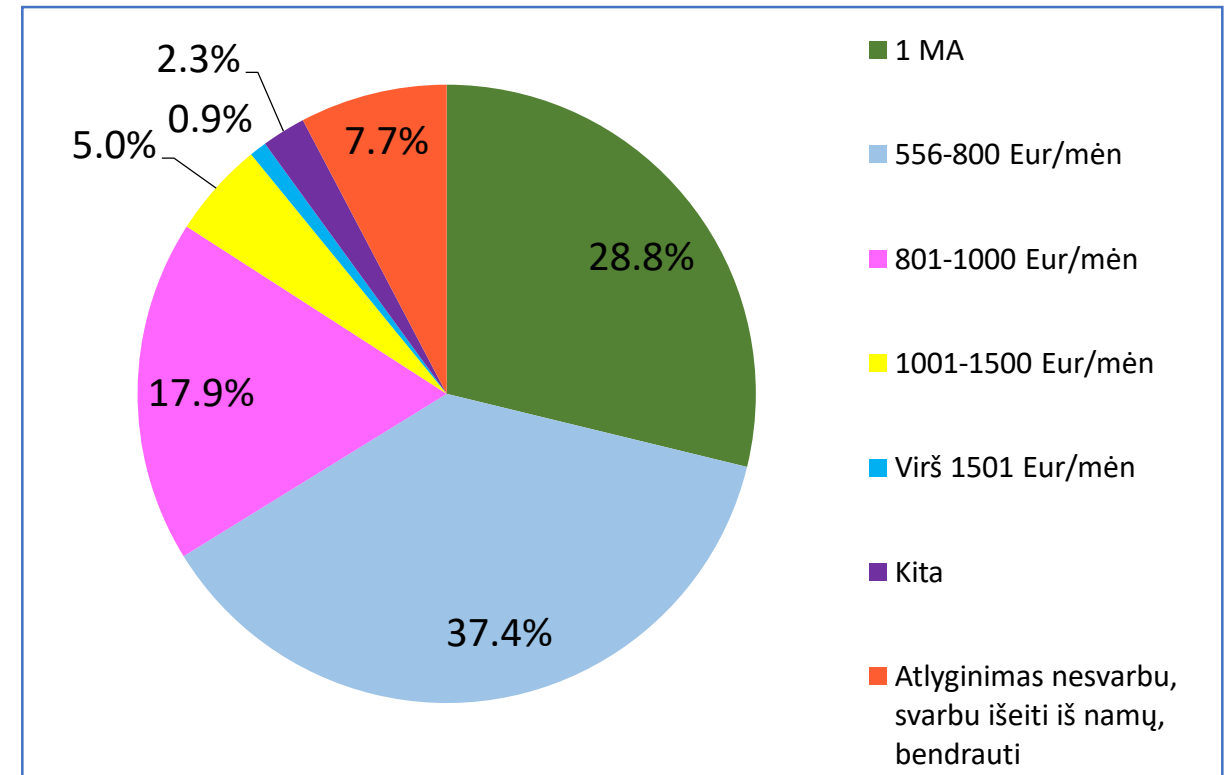

Atlyginimo dydis (dirbančių ir nedirbančių neįgaliųjų motyvacija)

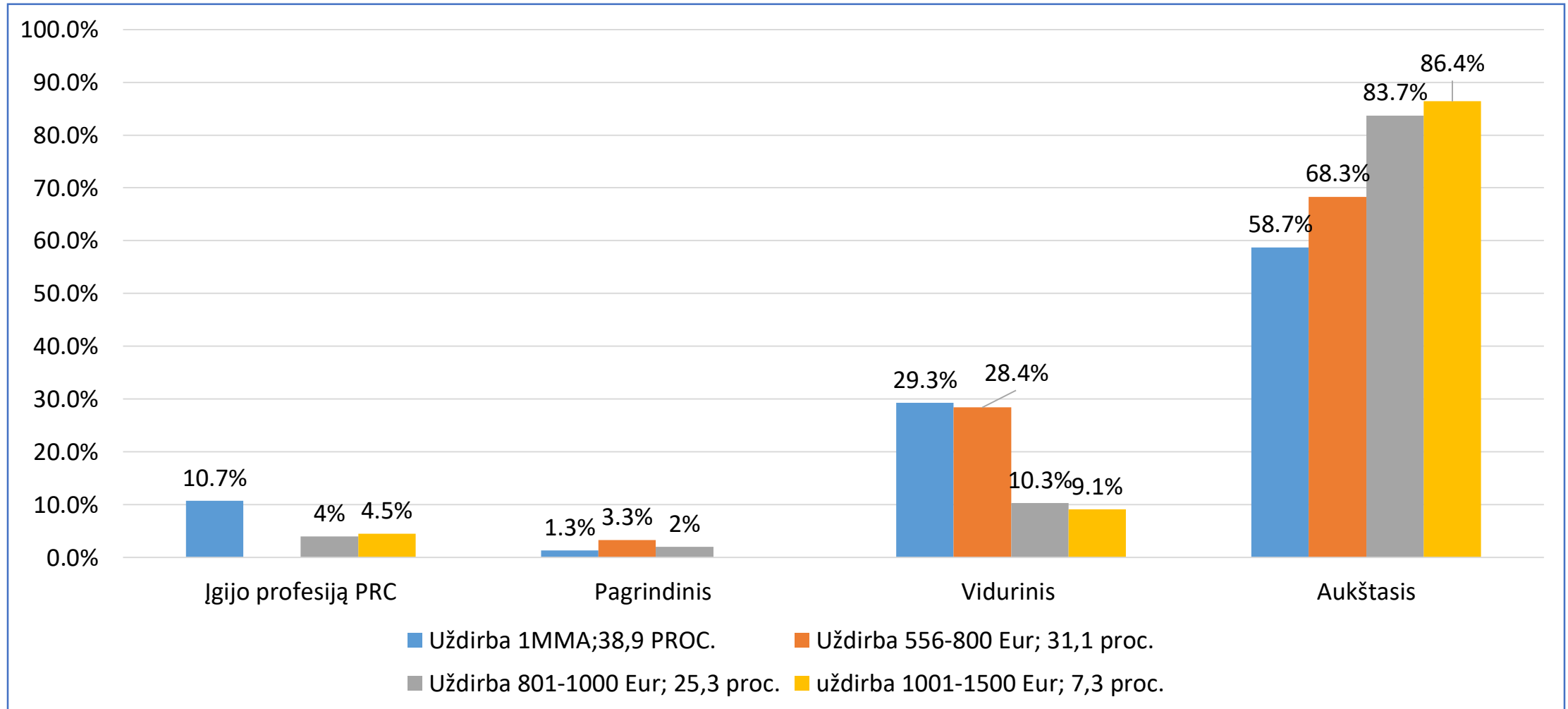
Dirbančių neįgaliųjų atlyginimo dydis

Koks atlyginimas motyvuotų nedirbančių?

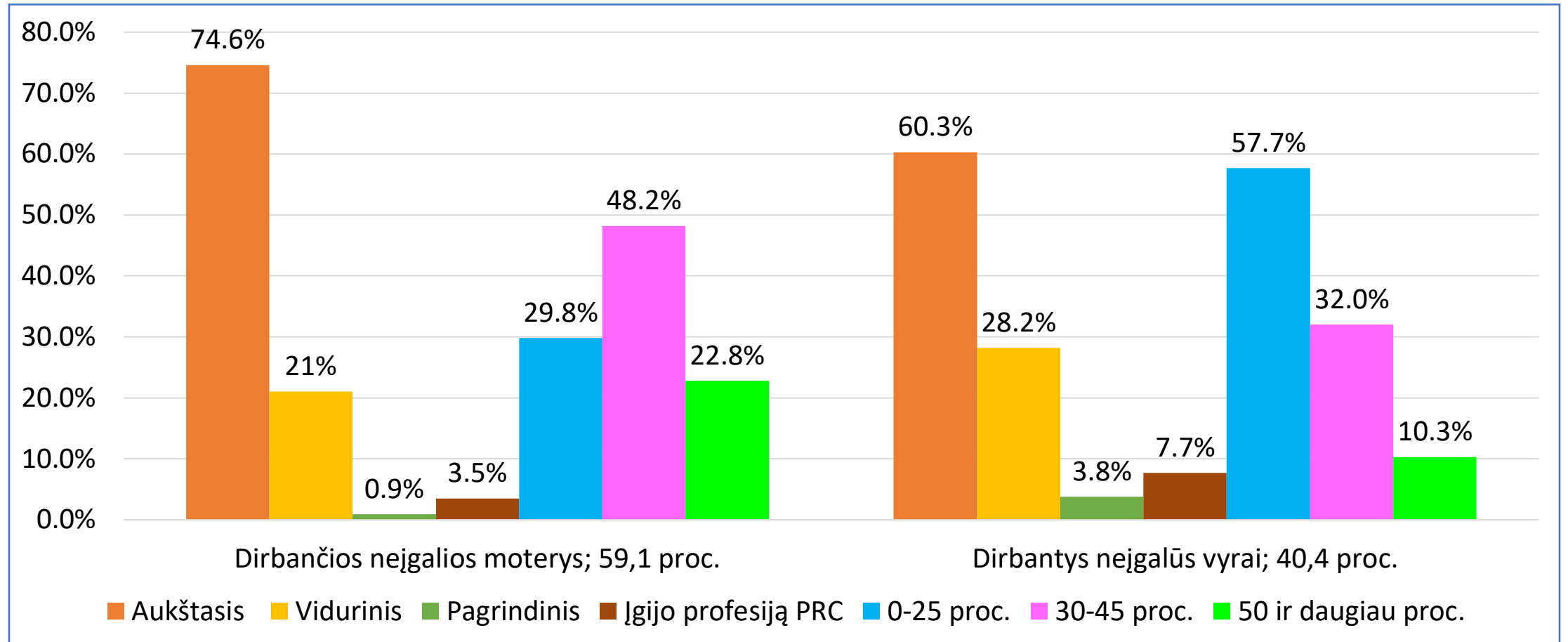

Atlyginimo ir išsilavinimo koreliacija (dirbantys neįgalieji)

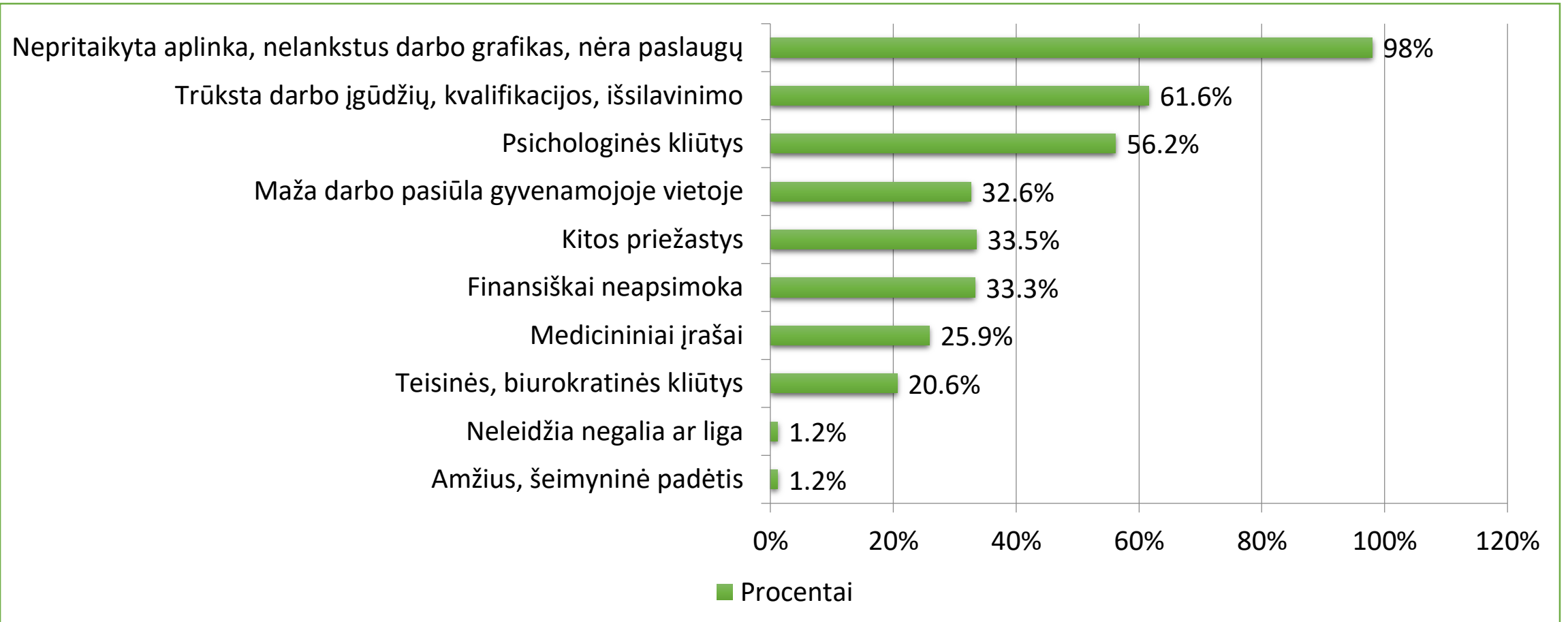

Dirbančių neįgalių moterų ir vyrų išsilavinimas bei darbingumo lygis

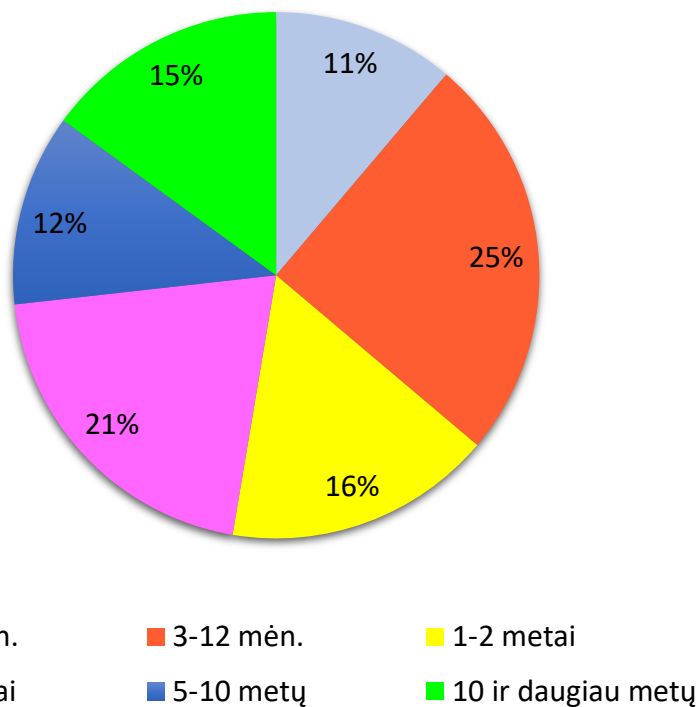

Trukdo įsidarbinti (nedirbančių respondentų vertinimu)

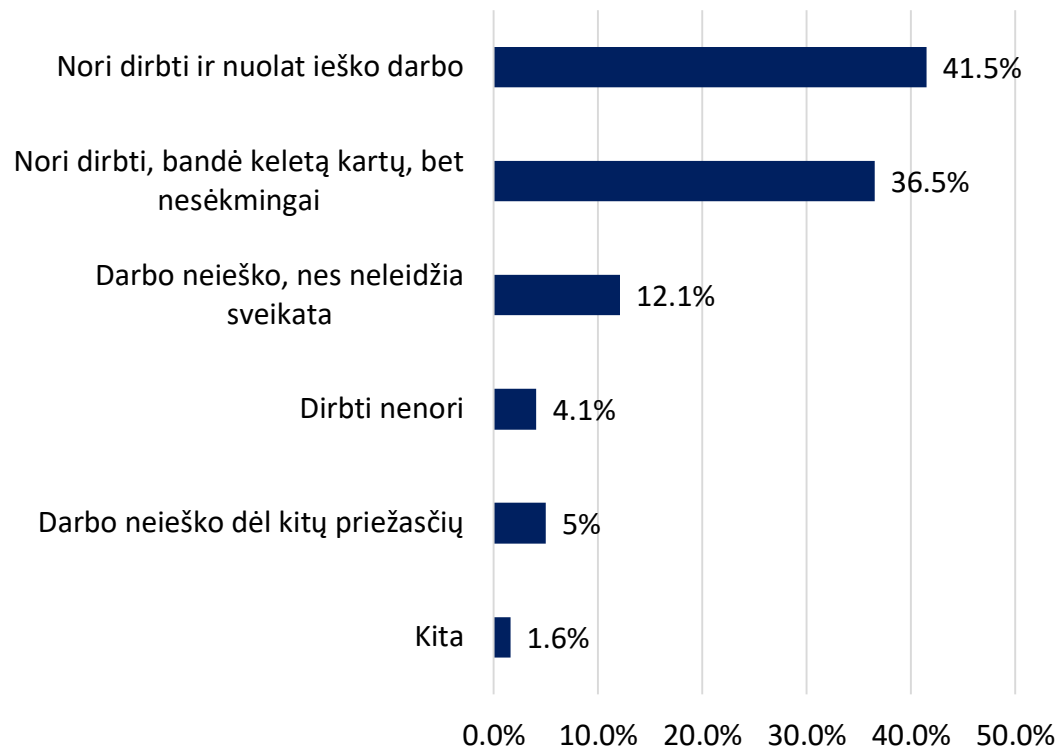

Nedirbančių respondentų bandymai darbintis ir nedarbo trukmė

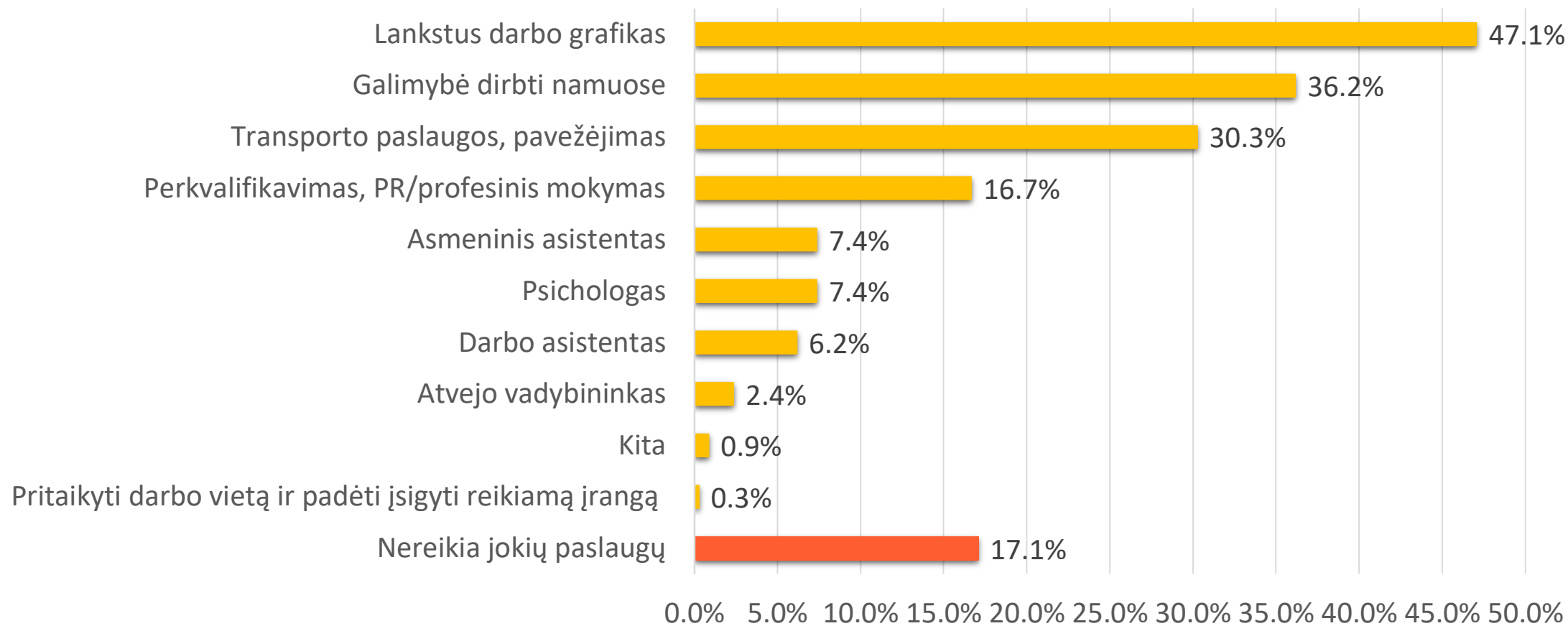
Nedarbo laikotarpis

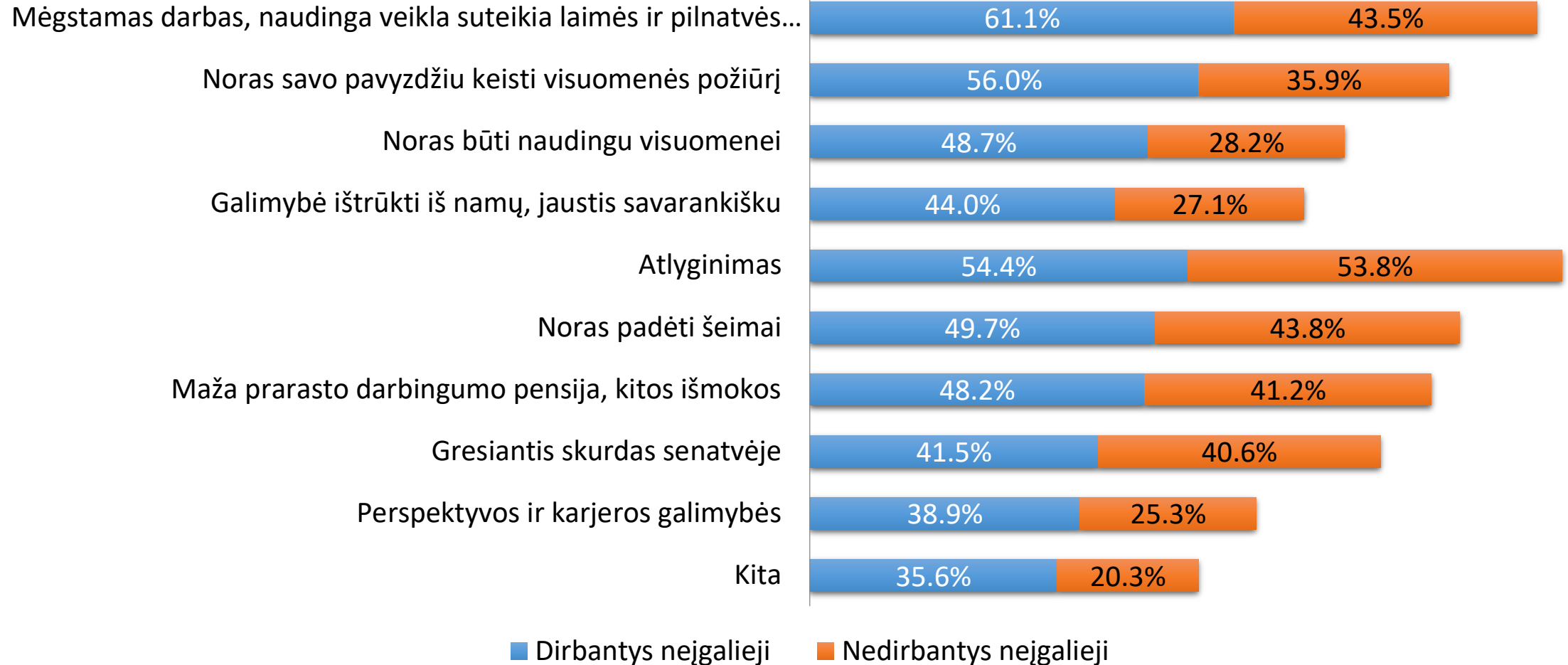
Noras dirbti ir bandymai darbintis

Aplinkybės ir paslaugos, kurios sudarytų galimybę nedirbantiems neįgaliesiems dirbti

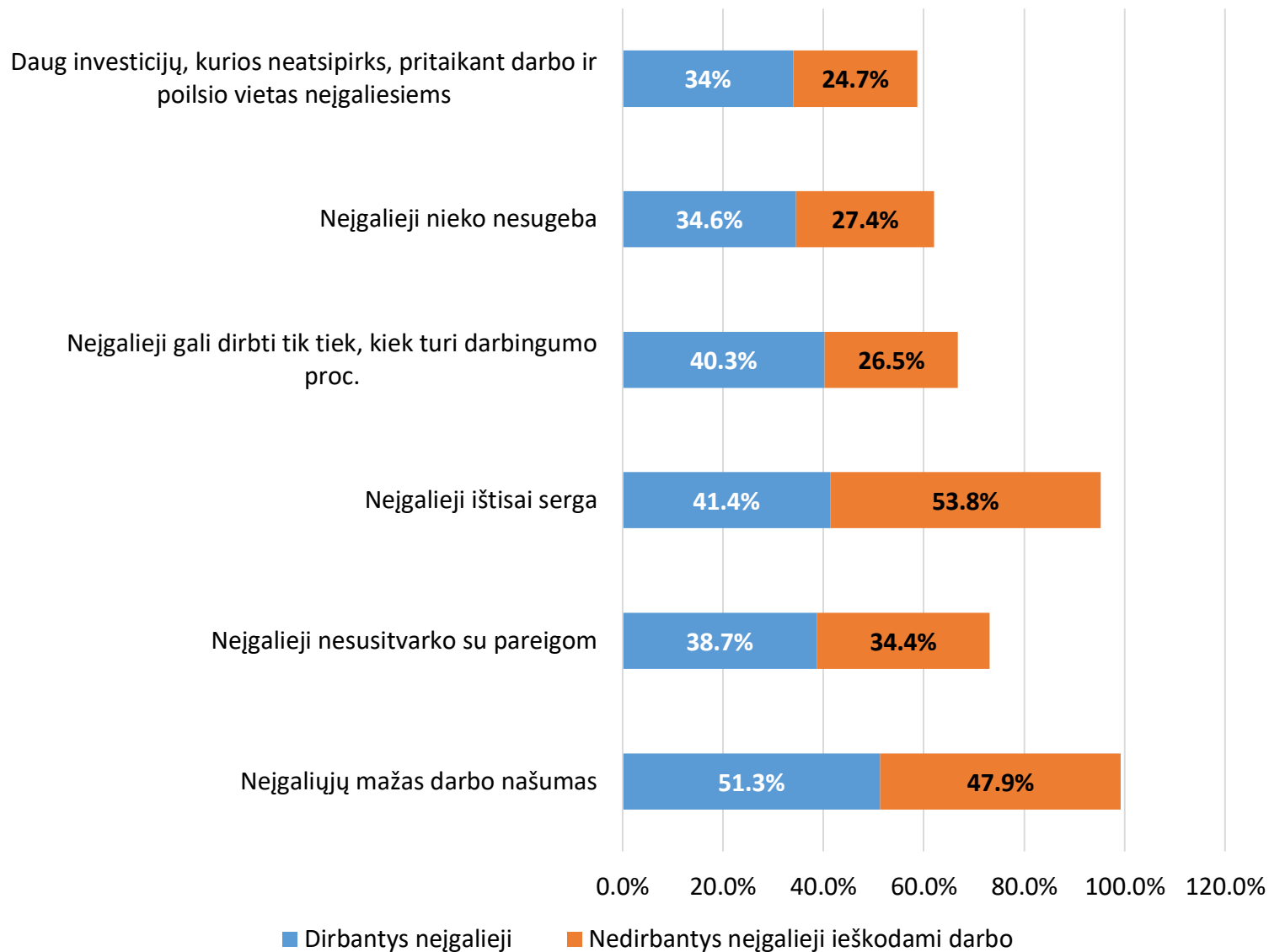
Motyvacija dirbti

Mitai

Su įvairiais mitais darbindamiesi ar ieškodami darbo susidūrė beveik 90 proc. (170) neįgaliųjų

Mitai, su kuriais dažniausiai susiduria neįgalieji

Išvados

- Lytis*
- Tarp dirbančiųjų neįgaliųjų didesnė dalis moterų (apie 60 proc.), o tarp nedirbančiųjų – šiek tiek daugiau vyrų (52 proc.).
- Išsilavinimas*
- Dirbančiųjų išsilavinimas aukštesnis nei nedirbančiųjų. Aukštąjį išsilavinimą turi beveik 70 proc. dirbančiųjų, o tarp nedirbančiųjų – tik apie 40 proc.
- Amžius*
- 62 proc. **dirbančių neįgaliųjų** yra jauno – 26-45 m. amžiaus, 35 proc. – vyresnio, 46-64 m. amžiaus.
  - Tarp **nedirbančių neįgaliųjų** jauno, 26-45 m. amžiaus grupę, sudaro beveik 41 proc., o vyresnio – 46-64 m. amžiaus grupę – sudaro virš 53 proc. neįgaliųjų.
  - Komentaruose ir pastabose ne vienas nedirbantis neįgalusis skundėsi, kad įsidarbinti trukdo amžius. 46 m., 48 m. – jau per senas amžius.

*Gyvenamoji
vieta*

- Didžioji dalis (per 50 proc.) **dirbančių neįgaliųjų** gyvena didmiestyje, daugiausiai Vilniuje, dar arti 30 proc. gyvena miestuose.
- Didmiestyje (Vilniuje, Kaune arba Klaipėdoje) gyvena 34 proc. **nedirbančių neįgaliųjų**, miestuose - dar beveik 30 proc.

*Darbingumo
lygis*

- Apie 40 proc. **dirbančių neįgaliųjų** turi 0-25 proc.; 40 proc. turi 30-45 proc. darbingumo lygį;
- Tik šiek tiek daugiau nei 20 proc. **nedirbančių neįgaliųjų** turi 0-25 proc. darbingumo lygį; 45 proc. - 30-45 proc. darbingumo lygį; 50 proc. ir daugiau – net 33 proc. nedirbančių neįgaliųjų.

*Kaip bebūtų keista, dirbantys neįgalieji turi mažesnę darbingumo procentą, negu nedirbantys. Tačiau daugiau dirbančiųjų gyvena mieste ir turi aukštąjį išsilavinimą. Be to, tarp dirbančiųjų daugiau jaunesnių žmonių. **Taigi turimas išsilavinimas, gyvenamoji vieta ir jaunesnis amžius sudaro didesnę galimybę įsidarbinti negu didesnis darbingumo lygis.***

Atlyginimo dydis; jo koreliacija su turimu išsilavinimu

- Minimalų atlyginimą gauna 40 proc. dirbančių neįgaliųjų, didesnį nei 800 eurų – 26 proc.
- 84 proc. iš gaunančių didesnį atlyginimą, turi aukštąjį išsilavinimą, 16 proc. – vidurinį, pagrindinį išsilavinimą arba yra įgiję profesiją profesinio rengimo centre. Tik viena iš turinčių žemesnį išsilavinimą ir gaunančių didesnį nei 800 eurų atlyginimą, yra moteris. Visi kiti – vyrai.
- Dirbančios moterys gauna mažesnį atlyginimą, nors turi aukštesnį išsilavinimą.
- Didesnį nei 800 eurų atlyginimą gauna mažiau nei 20 proc. moterų ir beveik 40 proc. vyrų.
- Iš didesnį atlyginimą gaunančių moterų, net 95 proc. turi aukštąjį išsilavinimą. Iš daugiau uždirbančių vyrų aukštąjį išsilavinimą turi tik 76 proc.
- Iš dirbančių neįgaliųjų, gaunančių 800 eurų ir didesnį atlyginimą, didžioji dalis – 84 proc. – dirba 8 val. per dieną ir daugiau.

Darbo trukmė

- **60 proc.** dirbančių neįgaliųjų dirba pilną darbo dieną arba net ilgiau, virš **30 proc.** – 4–6 val. per dieną ir tik apie **5 proc.** dirba 2 val. per dieną arba mažiau.

Kur ir kokius darbus dažniausiai dirba neįgalieji?

- Beveik 33 proc. apklaustų dirbančiųjų dirba Nevyriausybiname sektoriuje, užsiima administravimo ir projektų vadybos bei IT sektoriaus ir kompiuteriniais darbais.
- Fizinį, nekvalifikuotą darbą dirba mažiau nei 6 proc. apklaustųjų. Beveik visi iš jų gauna minimumą. Didesnį atlyginimą gauna mažiau nei 20 proc. dirbančiųjų. Šie darbuotojai vieninteliai turi aukštąjį išsilavinimą.
- Ir daugiau uždirbantys vyrai, ir moterys dirba IT, kompiuterių, administravimo, projektų vadybos, prekybos sektoriuose, buhalterinės apskaitos, finansų, statybos, teisės ir politikos sektoriuose.
- Vyrų darbai, kurių nedirba moterys: logistika, transportas, techninis darbas, inžinerija, medicina, farmacija, lengvosios pramonės sektorius, švietimas, mokslas, mokslinis darbas, profesionalus sportas, pokeris internete.
- Moterų darbai, kurių nedirba vyrai: nevyriausybiniis sektorius (tik 3 vyrai), ikimokyklinio ugdymo įstaigos, viešbučiai, turizmas.
- Galima išskirti tradiciškus „vyriškus“ darbus, kur mokami didesni atlyginimai. Tai – transportas, logistika ir techninis darbas, inžinerija. Be to, vairuotojo darbui nebūtinai aukštasis išsilavinimas.
- Nevyriausybiname sektoriuje, kur, kaip taisyklė, žemesni atlyginimai, dirba daugiausiai moterys (moterų 20, o vyrų tik 3).

*Kokios
priežastys
labiausiai
motyvuoja (-avo)
dirbančius
neįgaliuosius
dirbti?*

- Dirbančiuosius labiausiai motyvuoja dirbti **psichologinės ir socialinės** priežastys: mėgstamas darbas, naudinga veikla suteikia laimės ir pilnatvės pojūtį, savo pavyzdžiu jie nori keisti visuomenės požiūrį į žmogų su negalia kaip išlaikytinį, nori būti naudingi visuomenei, ištrūkti iš namų, jaustis savarankiški.
- **Finansinės priežastys** (atlyginimas, noras padėti šeimai, maža prarasto darbingumo pensija, mažos kitos gaunamos išmokos, grėšiantis skurdas senatvėje, perspektyvos ir karjeros galimybės) motyvuoja šiek tiek mažiau.

Paslaugos

- Kokias nors paslaugas gauna maždaug 1/4 dirbančiųjų, dar 1/4 nurodė, kad paslaugos jiems nereikalingos. 50 proc. dirbančiųjų nurodė, kad paslaugų jie negauna.
- 50 proc. iš gaunančiųjų paslaugas, gauna transporto paslaugas, daugiau nei 40 proc. yra pritaikyta aplinka.

Požiūris

- Didžiausia dalis (beveik 80 proc.) dirbančių neįgaliųjų įsidarbindami ir dirbdami susidūrė su neigiamu darbdavių požiūriu, paslaugų trūkumu ir maža darbo pasiūla gyvenamojoje vietoje.
- Apie 60 proc. dirbančių neįgaliųjų susidūrė su psichologinėmis problemomis, neigiamu darbdavių, bendradarbių, šeimos ar visuomenės požiūriu.

Bedarbystės laikotarpis

- Beveik pusė nedirbančių yra ilgalaikiai bedarbiai, nedirba daugiau nei 2 metus. Tokiems žmonėms susirasti darbą ypatingai sunku.
  - Tačiau net 36 proc. nedarbas trunka mažiau nei metus.
  - Daugiau nei pusė iš tų, kurių nedarbas trunka iki vienerių metų, turi aukštąjį išsilavinimą.
  - 85 proc. iš turinčiųjų aukštąjį išsilavinimą trumpalaikių bedarbių gyvena mieste arba didmiestyje.
-
- *Apie 15 proc. neįgaliųjų teoriškai turi labai realias galimybes įsidarbinti.*
  - *Daugiausiai (beveik 40 proc.) iš šių trumpalaikių bedarbių, turinčių aukštąjį išsilavinimą ir gyvenančių mieste ar didmiestyje, pirmoje vietoje nurodė, kad įsidarbinti trukdo darbo patirties stoka, netinkama kvalifikacija ar nepaklausanti profesija.*
  - *Dar beveik 30 proc. sakė, kad labiausiai trukdo neigiamas darbdavių požiūris.*

Problemos įsidarbinant

- Beveik visi nedirbantieji nurodė, kad didžiausią problemą įsidarbinant sudaro nepritaikyta aplinka ir paslaugų nebuvimas.
- Dar apie 60 proc. nedirbančių nurodė, kad trūksta darbo įgūdžių ir kvalifikacijos.
- 56 proc. trukdo psichologinės kliūtys.

Koks atlyginimas motyvuotų dirbti nedirbančius neįgaliuosius?

- Beveik 80 proc. nedirbančių neįgaliųjų nori dirbti ir darbo ieško.
- Minimalus atlyginimas motyvuotų dirbti apie 30 proc. nedirbančių neįgaliųjų.
- Didelio, didesnio nei 800 eurų atlyginimo norėtų apie 18 proc. nedirbančiųjų.
- Didesnį nei 1000 eurų atlyginimą norėtų gauti 6 proc. nedirbančių neįgaliųjų.
- Aukštą išsilavinimą iš jų turi tik pusė. Kita pusė turi vidurinį ar pagrindinį išsilavinimą arba yra įgiję profesiją profesinio rengimo centre.
- Net 70 proc. iš nedirbančių ir norinčių gauti daugiau nei 1000 eurų atlyginimą neįgaliųjų gyvena didmiestyje (Vilniuje, Kaune ar Klaipėdoje). 10 proc. iš jų nedirba jau 10 metų ir daugiau.
- 7 proc. nedirbančiųjų atlyginimas iš viso nėra svarbus. Jiems svarbiau išeiti iš namų, pabendrauti su kitais žmonėmis.

- *Nedirbančių neįgaliųjų lūkesčiai dėl atlyginimo nėra stipriai perdėti.*
- *Tačiau mažesnę už norimą atlyginimą sąlygotų žemesnis nedirbančiųjų išsilavinimas.*
- *10 ir daugiau metų trunkantis nedarbas, kurio metu, tikėtina, kad darbiniai įgūdžiai prarasti ar susilpnėję, taip pat sumenkina galimybes pretenduoti į didelį atlyginimą.*

*Kur ir kokį
darbą norėtų
dirbti
nedirbantys
neįgalieji?*

- Beveik 22 proc. nedirbančių neįgaliųjų norėtų dirbti IT sektoriuje, kompiuterinius darbus, finansų, kultūros ar švietimo sektoriuose.
- Iš nedirbančių neįgaliųjų fizinį, nekvalifikuotą darbą norėtų dirbti 7 proc. neįgaliųjų.

*Pageidaujama
darbo trukmė*

- Beveik **40 proc.** nedirbančių neįgaliųjų dirbtų pilną, 8 val., darbo dieną. Apie **50 proc.** norėtų dirbti 6 arba 4 val. darbo dieną ir tik **6 proc.** norėtų dirbti 2 val. per dieną ir mažiau.
- Nedirbantys neįgalieji norėtų dirbti trumpiau, nei dirba dirbantys neįgalieji.

*Pageidaujamos
paslaugos ir
darbo pobūdis*

- Per 60 proc. nedirbančių neįgaliųjų nurodė, kad dirbti galėtų, esant lanksčiam darbo grafikui arba turint galimybę dirbti namuose.
- 30 proc. nurodė, kad būtų reikalingos transporto paslaugos į darbovietę ir atgal.
- Tai, kad jiems nereikia jokių paslaugų nurodė beveik 20 proc. nedirbančių neįgaliųjų.

Rekomendacijos

- Analizuojant klausimynų atsakymus, matosi, kad neįgalieji gali dirbti ir užsidirbti.
- Darbą lengviau susirasti aukštesnį išsilavinimą turintiems, jaunesnio amžiaus, didesniuose miestuose gyvenantiems neįgaliesiems.
- Žemesnis nedirbančiųjų nei dirbančiųjų išsilavinimas, rodo, kad **norint padidinti neįgaliųjų galimybes įsidarbinti, pirmiausiai reikia jiems sudaryti sąlygas gauti išsilavinimą.**
- Beveik visi nedirbantys neįgalieji nurodė, kad įsidarbinti trukdo nepritaikyta aplinka ir paslaugų nebuvimas.
- Pagerėjęs **aplinkos prieinamumas** neįgaliesiems, turintiems judėjimo negalią, automatiškai **pagerintų galimybę** gauti išsilavinimą ir **dirbti.**

Rekomendacijos

- Nedirbantys neįgalieji nurodė, kad **labiausiai jiems reikalingos transporto paslaugos** į darbovietę ir atgal.
- Lygiai taip pat labai didelė dalis nurodė, kad pageidautų **lankstaus darbo grafiko arba galimybės dirbti namuose**. Į tai taip pat reikėtų atsižvelgti siekiant įdarbinti daugiau neįgaliųjų. Tai nestebina, žinant, kad atsakė daugiausiai judėjimo negalia turintys neįgalieji.
- Palyginti maža dalis nurodė, kad jiems reikėtų asmeninio arba darbo asistento. Gali būti, kad taip yra dėl to, jog neįgalieji nėra susipažinę su šiomis paslaugomis, todėl „nežino, ko norėti“.
- Taip pat gana daug neįgaliųjų nurodė, kad jiems trūksta darbo įgūdžių, reikiamos kvalifikacijos. Perkvalifikavimo paslaugos itin svarbios. Neįgalieji rašė, kad **perkvalifikavimo paslaugas geriausiai būtų gauti konkrečioje įmonėje, o ne profesinės rehabilitacijos centre**.
- Apklausoje dalyvavo itin maža **intelektu, klausos ir regos negalias** turinčių žmonių. Intelektu negalią turintiems žmonėms ypatingai sunku įsidarbinti. Jiems tikrai **reikėtų tiek asmeninio, tiek darbo asistento paslaugų**. Klausos negalią turintys žmonės skundėsi, kad jiems sunku susikalbėti su girdinčiaisiais.

Rekomendacijos

- Tobulinant neįgaliųjų įdarbinimo sistemą, labai svarbus nuoseklumas.
- Turintiems įgimtą negalią ar ją įgijusiems vaikystėje, pirmiausia turi būti sudaryta galimybė lavintis ir įgyti tam tikrus įgūdžius, o vėliau – galimybė gauti Užimtumo tarnybos arba nevyriausybinių organizacijų įdarbinimo paslaugas.
- Neįgaliesiems, negalią įgijus suaugusiame amžiuje, reikalingos perkvalifikavimo, įdarbinimo, o jau įsidarbinus, kitos (pvz., transporto, asistento) paslaugos.
- Apklausa taip pat parodė, kad didžioji dalis dirbančiųjų darbą susirado patys arba padedami artimųjų. Tik maža dalis neįgaliųjų pagalbą gavo iš Užimtumo tarnybos arba nevyriausybinių organizacijų.

Ačiū už dėmesį

Ugnė Šakūnienė

Lietuvos žmonių su negalia sąjunga

Projektų koordinatorė

ugne.sakuniene@gmail.com, ugne@negalia.lt

www.negalia.lt

